

Yangın Alarmı

Ezgi Bakçay

Spiral Dalgakıran, doğa ve insan birliğini onarmayı yaşamsal bir problem olarak gören dört sanatçıyı; Yüksel Dal, Gökçe Erhan, Alper Aydın, Ahmet Duru'yu Kültür Üniversitesi'nin galerisinde bir araya getiriyor. Sergideki işler; Robert Smithson'un efsanevi *Spiral Dalgakıran*'ında olduğu gibi yolculuk, kayıt, tanıklık, deneyim gibi temsili aşan yöntemleriyle, insan ömrünün sonluluğunu doğanın sonsuzluğu içinde anlamlandırmayı öneriyor. Sonsuz bir akış, kendini yeniden yaratan bir döngü fikri dip akıntısı gibi tüm sergiyi kat ediyor. İşlerin her biri performatif arka planları, güncel kaygıları ve zamana dair derin kavrayışlarıyla birbirine dokunuyor.

Yüksel Dal'ın kağıt üzerine mürekkeple yaptığı desenler, çizginin varlığa gelmesine ve çözülmesine izin veren, tekrarlanan oluşun kayıtlarıdır. Sanatçı çizgiyi çabasızcıca takip eder, çizgi bir imgeye dönüşmek istediğinde dönüşür, hemen sonra yine anlamsızlığa çözülür. İlk bakışta bir takım arketipler görür gibi oluru. Sonra yüzey üzerinde salt lekeler kalır. Burada ne zaman, ne mekan, ne de anlama bağlanacak bir işaret vardır. Anlamı olmayan sözcüklerin sesleri gibidir Yüksel Dal'ın çizdikleri. Kaligrafik görünseler de onları okumak değil duymak gerekir. Kalem kağıt üzerinde çıkardığı ses, titreşim, ritmik bilek hareketi, mürekkebin dağılması ve kağıt dokusunun mürekkebi emişi işlerin gerçekliğini oluşturur.

Yüksel Dal meditatif bir üretim sürecinde, zamansız, öncesiz ve sonrasız kolektif bilince doğru giderken çizgiyi adeta bir mantra olarak kullanmaktadır. Çizgi sadece bir araçtır. Çizgi yumakları tekrarlandıkça değişir, dönüşür, çözülür, yine toplanır, kimi zaman netleşir kimi zaman silikleşir. Kalbin atışı ya da soluk gibi mütevazı bir çabasızcılıkla yok olmayı da var olmayı da kabullenir. Beklentisiz, kaygısız, zahmetsiz, hedefsiz, kendiliğinden hatta çocuksu olan bu eylem, insanı kibir ve kinle tahrip ettiği doğasına yaklaştırır. Yüksel Dal'ın işlerinde insanın doğasıyla buluşması hüzünlü bir dünya görüşünün talep ettiği bir zorunluk ya da acil bir sorumluluk değildir. Doğa zaten *causa sui* yani kendi kendinin nedeni olandır. Doğa bizden kurtarılmayı ya da bulunmayı talep etmez. O zaten vardır. Doğada insana haz ve mutluluk veren, aslında kolay, sınırsız ve kendiliğinden olmasıdır. Acı veren ise insanın doğaya yani kendine karşı gelmesidir.

Doğa ve insan arasındaki uyumun, tarihin dışında, tüm saflığı ile akan sonsuz zamanı hissetmek anlamına geldiği bilgisi Ahmet Duru'nun işlerinde günce fikri ile buluşuyor. Ahmet Duru'nun eksiz defteri, sanatçının doğa gezileri sırasında tuttuğu görsel bir günce. Bu seyir defterinin her sayfası bir günü temsil ediyor. Sayfalar içinde ilerledikçe doğa temsilleri giderek soyutlaşıyor. Dış dünyanın belirgin çizgileri dağılırken, derinlerde imgeler yerlerini lekelerle sonra tınılara, uğultu ve titreşimlere bırakıyor. Nihayet sanatçı gözlerini kapattığında, özne ve nesne arasındaki sınırlar aşıyor. Ahmet Duru'nun çalışmalarının geneline hakim olan "özne için doğaya bakma" düşüncesi, nihayet doğa-insan ikili karşılığını aşan bir bilince doğru derinleşmiş gibi görünüyor. Eskiz defterinde her sayfanın arkasına geçen kalem ve boya izlerinin oluşturduğu ikinci resmi gözden

kaçırmamalı. Duvara boyanmış iki sayfanın birbirini yansıtması, yankılamasının da düşündürdüğü bu: Bir sayfanın iki yüzü gibi, insan ve doğanın birbirini varoluşa getirmesi.

Ahmet Duru'nun sergi mekanının duvarına uyguladığı resim, günce eskiz defterinin bir parçası. Bu netsiz doğa kesiti, boyutu ve duvara maddi olarak uygulamış olmasıyla izleyici için biricik ama geçici bir deneyim mekanı oluşturuyor. Bu iş, ikiye açılmış defteri de bir mekan olarak tanımlıyor. Lekeleri taşıyan yüzeyler, ardı ardına gelen sayfalar yani doğanın içinde geçen günler, saatler ve anlar mekana dönüşüyor. Ama bir de zamanın durduğu yer var: İki sayfa arasında, defterin dikiş yerine denk gelen boşluk. Burayı bir yarık ya da bir geçit olarak da kabul edebiliriz. Öznenin doğada kendini bulması, bir yarığın içinden suyun sızıışı kadar kolay, zahmetsiz ve kendiliğinden olacaktır. Ahmet Duru'nun yöntemiyle resim bir manzara olmaktan çıkıp doğanın içinde öznel bir iç mekana dönüşür.

Gökçe Erhan sergiye iki yağlı boya resim ve bir video iş ile katılıyor. Bu çalışmalar ayrı ayrı ve bir arada, çoğul okumalara olanak verecek biçimde sergilenmiş. Resimlerdeki döngüsel espas, insan merkezli dünya görüşünün ön kabullerini ortadan kaldırır gibi tualin koordinatlarını reddediyor. Resimlerin masalsı dili video işle birleşince kurgu, gerçek dünya köklerini buluyor.

Gökçe Erhan'ın otobiyografik ve belgesel nitelikli çalışması çok katmanlı bir anlatı: Sanatçı, öznel deneyimini gezegenin hikayesine bağlarken seçtiği yaşam biçiminin, doğaya doğru yolculuğunun, arayışlarının, özlemlerinin kaydını seyirciyle paylaşıyor. Bu aslında, bir kadının olduğu kadar derelerin, denizlerin, kuşların ve taşların, fındığın ve çayın da güncesi. Sanat böylece çağına tanık olmak ve kadim bilgeliğin taşıyıcısı olmak gibi iki ayrı amaç ediniyor. Bu yaklaşımla gündelik hayat ve sanat pratiği birbirinden ayrılmaz hale getiriyor. Joseph Beuys'u hatırlatan sağaltıcı sanat anlayışında, Gökçe Erhan'ın kurduğu Doğa Kültür Sanat Derneği ve iklim aktivistliğinin de kuşkusuz büyük payı var.

Alper Aydın'ın sanatında da otobiyografik ve güncel olan, gezegende süre gelen yaşamın geniş zamanı içerisinde anlam kazanıyor. Sanatçının işleri insan varlığının devamına dair taşıdığı endişenin sonucu olarak politik değer yükleniyor. Alper Aydın yedi yıla yakın bir süredir Yason Burnu'nda kıya vuran nesnelere toplayarak, doğanın tahribatının kaydını tutulduğu çalışmalar gerçekleştiriyor. Nesnelere ve doğa parçalarının belleğini işinin anlam alanı haline getiriyor. Bir çeşit arkeolog gibi çalışırken "kurtardığı" bu nesnelere, kimsenin duymak istemediği kıyamet habercisi kahinleri dinler gibi dinliyor. Alper Aydın'ın yerleştirmeleri insanın acı verdiği doğaya sunduğu birer kefalet ya da kayıp gelecek için sunulan birer adak gibi. Sanatçı her işinde bir tür geri dönüşüm faaliyeti gerçekleştiriyor; Artık tükenmiş olandan en değerli bilgiyi damıtıyor.

Alper Aydın sergiye buluntu ağaç ve metal konstrüksiyondan oluşan *Corpus Membratim* başlıklı bir yerleştirmeye dahil oluyor. Çalışma, sanatçının üretimlerinin büyük bir kısmını gerçekleştirdiği Ordu şehrinde etkisini sert biçimde gösteren küresel ısınmaya ve ona neden olan çevre politikalarına dair. Latince beden parçası anlamına gelen *Corpus Membratim* 2019 baharında gerçekleşen son sellerde sahile vurmuş bir ağaç parçasının mezbahada etlerin astığı bir düzeneğe yerleştirilmesinden oluşuyor. Bu derisi yüzülmüş

zavallı yaratık, kendi kendini yok etmekte olan bir türe ağıt niteliği taşıyor. *Corpus Membratim* insanın doğaya ve tüm diğer türlere uyguladığı sistematik şiddetin bir özyıkım olduğuna tanıklık ediyor. Alınıp satılmak üzere parçalanan bu değersizleştirilmiş yaratık aslında insan yaşamının bizzat kendisi; Artık kökleri ve yaprakları kalmamış bu işkence görmüş beden insanın sureti. Ernst Friedrich Schumacher'in ifadesinde olduğu gibi: "Çağdaş insan kendini doğanın bir parçası olarak değil, yazgısı onu egemenliğine almak ve yenmek olan bir güç olarak hissetmektedir; oysa bu savaşı kazanacak olursa, kendisini de yenik düşen tarafta bulacağını unutmaktadır".

Spiral Dalgakıran başlıklı sergi, çağın küresel yangın alarmına, insan türünün ötesine geçen genişletilmiş bir antropolojinin sağladığı evrensel bir kavrayışla tepki verdiği için önem taşıyor.